

בינ"ו עמ"י עש"ו

קונטרס

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר פרשיות השבוע

כולל

דברי חיזוק והתעוררות

בענייני עבודת ה'

נסדר ונערך משיחות מוסר

שנאמרו במקהלות על ידי

הגאון הגדול

רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת 'כף החיים'

בצירוף חידו"ת על הפרשה

פרשת צו

ירושלים עיה"ק תובכ"א

תשע"ט לפ"ק

שיחות מוסר אלו הנדפסים כאן בס"ד, נסדרו ונערכו מתוך קלטות של שיחות מוסר שנמסרו בשנת תשמ"ה בירושלים ת"ו. ואם שגיתי, איתי תלין משוגתי. ובקשתינו שטוחה לפני המעיינים ה"ו, כי כל שגגה וטעות יתלו בחסרון דעת העורך, ואנא יעמידוני על טעותי.

בסוף החוברת מצורף מאמר על פרשת השבוע, ממאמרי רבינו שליט"א על התורה כת"י, אשר רואה אור לראשונה כאן בס"ד.

כל המעוניין לזכות את הרבים ולפתוח נקודת מכירה לחוברות אלו, בבית הכנסת / ישיבה / מקוה וכיו"ב, על ידי קופה [שיניחנה מליל שישי עד מוצ"ש מדי שבוע], ניתן לפנות למערכת ההפצה.

**לכל ענייני ההפצה יש לפנות בשעות בין
הסדרים, לפלאפון מספר 0527622629**

ניתן להשיג את החוברות בנקודות המכירה

©

כל הזכויות שמורות

אין לצלם להעתיק לשכפל וכל כיו"ב,
בלא רשות מפורשת בכתב מהמחבר
הערות והארות תיקונים יתקבלו בשמחה,
ובעז"ה יתוקנו במהדורה הבאה

להערות והארות
ניתן לפנות בשעות בין הסדרים
לפלאפון מספר 0548-542-164

פרשת צו

**זריזות בקיום המצוות / זריזות במקום שאין הנאה
גשמית ובפרט במקום שיש חסרון כיס / תמיכה בעלמי
תורה / ההגנה הרוחנית לבעלי צדקה לעמלי תורה**

מפתח העניינים

'אין צו אלא לשון זירוז' / כולנו צריכים זירוז / 'ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס' / מצוות שיש לאדם עונג גשמי בהם - הם מעוררות אותו לזירוז קיום המצוה / מצוות שאין בהם הנאה גשמית אלא הנאה 'רוחנית' / במצוות אלו צריכים זירוז במיוחד שלא לקיים המצוה ב'רפיון' / במצוות שיש בהם עונג גשמי - מוחשבה פוסלת / 'אין קידוש אלא במקום סעודה' / במצוות שאין בהם הנאה גשמית - החשש הוא רק שלא יקיימם מתוך 'עצלות' / במצוות שאין לאדם הנאה גשמית מהם, ויש בנוסף 'חסון כיס' - צריך זירוז בכפל כפליים / אם כבר מקיימים המצוה - לקיים מתוך שמחה / מזדוע דוקא ב'קרבן עולה' אמרה תורה לשון זירוז? / בקרבן עולה כולו עולה כליל לה' / ביאור הרמב"ן שהזירוז הוא לגבי 'מנחת חביתין' / במצוה שאין לאדם שום שייכות 'גשמית' - צריך זירוז כפליים / תמיכה בעמלי תורה / 'כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב' / 'הפח נשבר ואנחנו נמלטנו' / שמירת בית מסחרו ובית הכנסת אורחים של בעל חסד ותומך תורה / כח התורה הגן והציל / 'זרעו לכם לצדקה' / הצדקה היא ה'ביטוח' היותר טוב

מפתח חידו"ת

- א. בענין זבח האמור בתורה אם הכוונה לקרבן שלמים..... כד
- ב. בענין הקרבת קרבן עולה עם אמירת פסוקי פרשת העולה..... כז

חוברת זו והלימוד בה יהיה לעילוי נשמות רבי
מסעוד בן אסתר ז"ל, ורבי יוסף בן אסתר ז"ל,
ומרת סימני בת חנה ז"ל, ומרת פיבי בת חסיבה ז"ל.

ניתן להשיג את החוברות
מתחילת השבוע בשולחנות ההפצה
של י. בלוי בבתי הכנסת

אי"ה החל מהשבועות הקרובים
תהיה אפשרות לקבל את
החוברות "מגיד דבריו ליעקב"
בדואר עד הבית
ניתן ליצור קשר בפלאפון
מספר 0527622629

ניתן להקדיש את הוצאות
הדפסת החוברות השבועיות
בפלאפון מספר 0527628840

נשמח מאוד לקבל כל הערה והארה
הוספות וטעויות הדפוס וכיו"ב
ולחוספה לרשימת התפוצה
במייל: 8542164@gmail.com

זריזות בקיום המצוות / זריזות במקום שאין הנאה
גשמית ובפרט במקום שיש חסרון כיש / תמיכה בעלמי
תורה / החגנה הרוחנית לבעלי צדקה לעמלי תורה

'אין צו אלא לשון זירוז'

בעזרת ה' יתברך, נראה היום מענייני הפרשה וענייני דיומא, פרשת השבוע פרשת צו, הפרשה פותחת: 'וידבר ה' אל משה לאמר צו את אהרן ואת בניו לאמר, זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה' (ויקרא ו א-ב). מפרש רש"י, "צו את אהרן, אין צו אלא לשון זירוז, מיד ולדורות" (קידושין כט.). והענין הזה שגור בפייהם של כולם 'אין צו אלא לשון זירוז', אבל צריכים להתבונן על מי אנחנו מדברים? על אהרן ובניו, אהרן קדוש ה', כהן גדול, נכנס לפני ולפנים, מכפר בעד ישראל, ממש מלאך ה', ובניו כיוצא בו, והם צריכים זירוז?! אלא לימדה אותנו התורה: כולם צריכים זירוז, יהיה מי שיהיה. וזירוז כאן כהנים שמטבעם הם זריזים, כהנים זריזים הן (שבת כ.), כי כולם צריכים זירוז.

כולנו צריכים זירוז

נפקא מינה שאדם ידע שגם עליו זה מדובר, כי הרבה פעמים (זה מציאות שאנחנו רואים) שאדם 'שומע' או 'קורא', אומר 'פה מאד, כל מה שכתב המחבר ממש שפתיים ישק, כל דבריו קילורין לעיניים, כל דבריו קולעים על החבר שלי.. כמה זה מתאים על החבר שלי.. איך ידע בדיוק לזהות ולקלוע ממש..'. באה התורה ואומרת לך 'צו', אין צו אלא זירוז, זה לא נאמר על ה'חבר' שלך, אלא עלי ועליך ועל כולנו. כי כולם צריכים זירוז. אפילו אהרן קדוש ה', שלכאורה מלאך ה' מה צריך לזרז אותו, ובניו כיוצא בו, אותו דבר - ואף על פי כן אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, תמיד, בכל דור ודור. זה דבר אחד שצריכים ללמוד מכאן.

'ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס'
מוסיף רש"י, "אמר רבי שמעון", רבי שמעון בר יוחאי, התנא האלהי,
 "ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס". (תורת
 כהנים שם). ידוע המעשה המובא בירושלמי מסכת תרומות (פ"ד ה"ד),
 על חכם אחד שפעם נכנסו אצלו 'גנבי לילה', חתרו לביתו וגנבו מה
 שגנבו, למחרת כשהוא הגיע לישיבה, 'שאל ליה והוא לא מגיב, שאל
 ליה והוא לא מגיב', שואלים אותו, והוא אינו עונה, שאלו אותו מה
 קרה? וידוע מה שענה, 'הכל תלוי בלב, והלב תלוי בכיס'. במקום שיש
 'חסרון כיס', צריך זירוז במיוחד.

מצוות שיש לאדם עונג גשמי בהם - הם מעוררות אותו לזירוז קיום המצוה
לכשנתבונן נראה שבמצוות ה' יש שני סוגים, יש מצוות שנלווה
 ומצטרף עמהם 'עונג' לאדם, עונג גשמי, כגון 'קרבן
 פסח'^א, שצריך לאכול 'לשובע', אין צריך לומר מצות 'עונג שבת' שכולם
 זהירים וזריזים בזה.^ב, וכיוצא בזה בשאר המצוות מהסוג הזה. ובמצוות

א. הקב"ה יזכנו בקרוב - עוד השנה - להקריבו. [ומי שעונה 'אמן', צריך כבר
 להתכונן לקנות 'כבש'.. זה לא סתם 'אמן' ובזה יוצאים ידי חובה...].

ב. 'ישראל אדוקין במצות עונג שבת'

ובכר הזכרתי לשון הרא"ש במסכת שבת (פ"ג סוף ס"א): "וישראל אדוקין במצות
 עונג שבת". אדוקין במצות 'חמין' ב'מסירות נפש' ממש, כפשוטו. שמעתי
 מדודי מרן ראש הישיבה הגאון רבי יהודה צדקה (שליט"א) [זצ"ל] על יהודי צדיק
 שהיה בירושלים לפני חמישים-שישים שנה, קראו לו ד"ר וולך, היה באמת אדם
 יקר המעלה, 'אדם המעלה' (ע"פ דה"י א יז יז), (מי שהכיר ומי ששמע ומי שזוכר יודע),
 הוא היה אוכל כל שבת 'חמין' בשביל לקיים מצות חמין (כמבואר בשלחן ערוך
 ס"ס רנז), ובמוצאי שבת היה עושה 'שטיפת קיבה' (ל"א), כיון שזה היה מפריע

הללו, אין בעיה בקיום המצוה, 'לא ראינו אדם שמתרשל בדברים האלה'.. בזה כולם 'זריזים'. מ'עשרה ראשונים' תמיד תמצא אותם.. כי ה'עונג' ה'גשמי' שבקיום המצוה, שהוא מצטרף ונלווה לעשיית המצוה, הוא נמצא יחד עם המצווה, זה עצמו ה'מדרבן', ה'מאיץ', לקיום המצוה על הצד היותר טוב. זה אופן אחד.

מצוות שאין בהם הנאה גשמית אלא הנאה 'רוחנית'

אבל יש מצוות שאין לנו את העונג הזה, דהיינו: אנחנו עדיין לא מרגישים את ה'עונג' הזה, אנחנו רגילים ל'עונג גשמי', 'עונג רוחני' אנחנו עדיין לא מרגישים (אני מדבר על עצמי). כגון מצות 'תפילין' או 'תפלה', כאשר האדם שמניח תפילין או כשהוא מתפלל, עדיין אין לו את העונג כפי שיש לו ב'עונג שבת'.. (ו'חול המועד' יוכיח כידוע, כאשר בא 'חול המועד' יש הרבה שמחים שפטורים מלהניח בו תפילין.. מצד אחד הוא מצטער שיש 'מוסף' כל יום.. אבל מה אפשר לעשות? לפחות מהתפילין הוא פטור..)? והסיבה לזה כיון שאנחנו לא מבינים ערך קיום המצוה, 'יקרות ועונג

לו וקשה לו. כל מוצאי שבת היה הולך לרופא. הוא לא פטר עצמו בטענה 'קשה לי', 'אני אנוס', אלא עם כל דא. דקדוק ההלכה כמו שצריך.

ג. הנחתו של הגאון מוילנא זצ"ל במוצאי חג הסוכות וחג הפסח

אומרים על הגאון זצ"ל, הגאון מוילנא, שכך היה מנהגו של הגאון ע"ה, במוצאי 'חול המועד' (של 'סוכות' ושל 'פסח'), לא היה מסוגל לישון, היה נשאר עד 'אשמורת הבוקר' עם שעון בידו, ובמשך כל הלילה ממתין ומצפה 'מתי יבוא הבוקר?! כיון ששבוע כבר לא הנחתי תפילין, כל ימי 'חול המועד', מתי תבוא לידי הזכות לקיים המצוה הגדולה והיקרה הזו!'. מתוך 'חיבוב המצוה', ב'אהבה' ו'עונג' ו'שמחה'. עד כדי כך שלא היה מסוגל לישון במוצאי החג! (וע' מעשה רב ס"ס קעד). כך זה כאשר אדם מבין מה זה הענין של 'תפילין', וכן כל יוצא בזה, ענין של 'תפלה' וכיוצא.

הרוחני שיש בכל מצוה ומצוה. בתפלה צריך להבין את ה'זכות' ב'תפלה' לפני הבורא יתברך. הגמרא (ברכות ו: ורש"י שם) אומרת שתפלה זה

ד. המעלה והזכות בתפלה לפני הבורא יתברך

מספרים על הגאון ר' זלמן בעל התניא, שכך היה מנהגו בתפלת שמונה עשרה, שהייתה אורכת לו שעה אחת בדיוק. רק 'תפלת העמידה'. שחרית מנחה וערבית, רק תפלת עמידה - שעה. שאלו אותו פעם: 'כבוד הרב, למה כבודו מאריך כל כך בתפלה, במשך שעה אחת שלימה רק תפלת העמידה, (אנחנו בשעה אחת מספיקים שלוש תפלות וחמש ברכת המזון...), אדם נורמאלי מסיים תפלת העמידה תוך שלוש דקות, מקסימום שלוש וחצי.. מה צריך כל כך להאריך?!'.

והתשובה שלו, כידוע, הייתה: 'אני מאריך?! אני מקצר!'. והוא הסביר, הגע בעצמך לו היית זוכה להיות אהובו של מלך, והיה מזמין אותך לבוא אליו, אתה יחידי, בפרטיות, ולא רק לבוא אליו ל'ארמון' במקום שכולם באים, אלא לחדר הפרטי שלו, החדר המיוחד של המלך בכבודו ובעצמו, שהוא נמצא שם לבדו, ואתה תשב איתו ותדבר איתו, תנהלו שיחה, ('בארבע עינים', רק אתה והוא לבד). ולא רק זה, אלא הוא יתן לך כל מה שתבקש. מה שאתה רוצה - תקבל. איך אדם היה מוכנה למעמד הזה?! כמה היה מצפה שיהיה לו הזדמנות - אפילו רק פעם אחת בחיים - שיזכה ויכנס אצל המלך, ויוכל להשתעשע אצלו ולדבר ולבקש! ואפילו גם בלי לבקש, עצם זה שהוא נכנס אל המלך, ויש לו שיחה פרטית עם המלך זה העונג שלו.

ודבר זה רואים בחוש, כאשר יש לאדם לפעמים 'היכי תימצו', הזדמנות, לדבר עם 'אדם גדול', עצם ה'דיבור' איתו עושה לו 'נחת רוח' ו'עונג', זה אצלו דבר יקר, (והוא מספר את זה לדורי דורות, ל'נכדים' שלו הוא מספר, 'היה לי הזדמנות לדבר עם פלוני..'), קל וחומר שיושב ומדבר איתו ומאריך בשיחה איתו ומשתעשע איתו, ודאי שזה בשבילו ל'עונג'. ואין צריך לומר שגם אם הוא מבקש - הוא מקבל את כל הבקשות שלו, פשיטא שזה יהיה בשמחה רבה. וכמו שה'מסילת ישרים' (פרק יט) מביא את המדרש (הובא בילקוט שמעוני רמז תתנד) על הפסוק 'עבדו את ה' בשמחה' (תהילים ק ב), אמר רבי איבו כשתהא עומד להתפלל יהא לבך עליך שמח, שאתה עובד ומתפלל לאלהים שאין כיוצא בו. "כי זאת היא

מהדברים העומדים ברומו של עולם, והרבה פעמים בני אדם מזלזלים בהם". לא מבקשים ישירות מהבורא יתברך, מחפשים דרכים אחרות!

השמחה האמתית שיהיה לבו של אדם עלו, על שהוא זוכה לעבוד לפני אדון יתברך שאין כמוהו, ולעסוק בתורתו ובמצותיו שהם השלימות האמתית והיקר הנצחי" (לשון הרמח"ל במסילת ישרים שם).

יש לך את ההודמנות הזו - ואתה תעשה את זה בשלוש דקות?! מי שיעשה כך, יאמרו כולם, 'הוא לא מן היישוב'.. צריך לנצל כמה שיותר, 'מי יתן אפילו ימים ולילות'. והכל בשמחה ובאהבה ובחיבה.

'הרחב פיך ואמלאהו'

וזה ה'תפלה'. ב'תפלה' אדם עומד לפני מלכו של עולם - מלך מלכי המלכים, הקב"ה ית"ש - אתה לבדך יחידי, מדבר איתו 'כדבר איש אל רעהו', הוא נמצא איתך, סמוך אליך, שומע משאלות לבך. אתה נמצא איתו לבדך, ואתה יכול לבקש מה שאתה רוצה. 'הרחב פיך ואמלאהו' (תהילים פא יא), אומר רש"י (תהילים שם, ברכות ג): כל משאלות ותאוות לבך תבקש ממני, ואני אתן לך ככל אשר תשאל. אומרת הגמרא במסכת ברכות (ג). ההוא בדברי תורה כתיב. (וע"ע במסילת ישרים פרק יט עמוד קט ד"ה והנה).

אמר להם הגאון רבי זלמן, 'בשעה הזאת שאני מתפלל, זה לא נקרא שאני מאריך, זה נקרא שאני מקצר, אם הייתי יכול - הייתי עומד כל היום ומשוחח עם הקב"ה ומבקש. רק שאי אפשר, כי צריכים לעסוק בתורה'.

ה. התפלה יכולה להעמיד את האדם ברומו של עולם

וביאר ה'סבא מקעלם' זצ"ל (ע' חכמה ומוסר ח"ב מאמר קנ) - שהיה תלמידו של ר' ישראל סלנט זצ"ל - מה הכוונה 'עולם'? זה ה'עולם הקטן', האדם נקרא עולם קטן, כך חז"ל במדרש תנחומא (פרשת פקודי ס"ג) קוראים לאדם. תפלה זה מהדברים 'העומדים ברומו של עולם'. זה יכול להעמיד את האדם ברומו של עולם. להגיע עד אין גבול, מכח מה שהוא בא ומבקש ומפציר בתפלה ובתחנונים לפני הקב"ה. אבל בני אדם מזלזלים בהם.

ו. ורואים בחוש שלפעמים אדם נמצא באיזה 'בעיה' או 'מצוקה', כשהוא מתחיל

במצוות אלו צריכים זירוז במיוחד שלא לקיים המצוה ב'רפיון' וכיון שכך הוא, מה יהיה ה'מדרבן' לקיים את המצוה? במה צריך להשתדל ולהשגיח שיהיה ה'מדרבן'? ה'זריזות' בעשיית המצוה. לא לעשות את המצוה בדרך 'רפיון', בדרך של 'עול' (וכבר הארכנו בזה באחד השיעורים). בכל מצוות הללו שאנחנו לפעמים עדיין לא מרגישים את גודל רוממות המצוה, הם צריכים זירוז. שאדם לא יתרפה בהם. כי אין בהם את המורז שיש בשאר המצוות שיש לאדם עונג גשמי מומשי בדבר.

במצוות שיש בהם עונג גשמי - מחשבה פוסלת

אבל יש חילוק בין שני סוגי המצוות הללו, במצוות שיש את העונג הגשמי, צריכים בהם 'מחשבה לשמה', מחשבה טובה. כיון שיכול להיות שהוא יעשה את הכל רק בעבור ה'עונג'. הגמרא (נזיר כג.) אומרת: שנים שאכלו פסחיהם, שנים שאכלו 'קרבן פסח', אחד אכל לשמה, ואחד אכל את זה 'אכילה גסה', זה נקרא בגדר 'צדיק' ועל השני אומרים 'ופושעים יכשלו בם' (הושע יד י). שניהם אכלו, וההבדל בניהם הוא

לתור במחשבות לבו 'מי יכול לעזור לי?', הוא מחפש 'אולי פלוני, הרי הוא דודו של דודו, של זקני, הוא נמצא במשרד כזה, ויכול לעזור, ויש לו איזה השפעה, ואולי ירים טלפון לפלוני' וכו'. זה המחשבה הראשונה שהוא חושב: שדודו של דודו יעזור לו.

אבל המאמין האמיתי, לא מחפש מבני אדם עזרה, הוא מחפש מהקב"ה, הוא פונה ישירות לכתובת. יפה תפלת החולה על עצמו יותר מכל דבר אחר (בראשית רבה פר' נג ס"י יד, הובא ברש"י פרשת וירא כא יז). לא צריך לשלוח שליחים.. [א"ה: ראה במה שהביא בזה רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק יד (פרשת יתרו תשע"ט, עמוד טז הערה יד). ע"ש]. צריכים לדעת את זה ולהתחנך בדבר הזה.

ה'מחשבה' שהייתה שונה. הראשון שאכל הוא אכל 'לשמה', הייתה לו כוונה לשם קיום המצוה, לעשות את רצון הבורא. אבל השני זה היה בגדר 'זלילה' בעלמא. המחשבה שלו הייתה במקום אחר.. והמחשבה הזו היא שגרמה לו שהפסיד את הזכות והמעלה של המצוה. התפיסה של ה'יצר' בצוות הללו, כיון שהאדם זריו בהם, ה'יצר' מעורר יותר את הכוונה ה'גשמית' כדי לסטות מהכוונה הנכונה של קיום המצוה לשם שמים. [וכבר הזכרתי דבריו של רבינו הגדול ה'חפץ חיים' זצ"ל, שאדם יכול ב'מחשבה' אחת קטנה לקדש את כל פעולותיו ואת כל מעשיו].

'אין קידוש אלא במקום סעודה'

בכל המצוות הללו בפרט 'טעון קידוש'. ה'בן איש חי' ע"ה מביא בפרשת בראשית (ש"ש בהקדמה) הגדרה קולעת, הוא מכנים ומעמים את זה בכוונת מאמר רבותינו 'אין קידוש אלא במקום סעודה' (פסחים קא.), פשט הדברים כל אחד יודע, שהכוונה שאדם עושה קידוש בתוך ביתו בליל שבת, צריך מיד אחרי הקידוש לאכול שם את האכילה שלו, לקבוע סעודה, ואם לא אכל מיד, אלא עשה קידוש ואכל אחרי כמה שעות, לא יצא ידי חובה. אבל ה'בן איש חי' ע"ה שמע כאן - לפי ליבו הטהור - עוד שמיעה, 'אין קידוש', אם אתה רוצה התקדשות ועליית המדרגה במעלה, 'במקום סעודה', במקומות הללו של עניינים של הנאת הגוף, אדם יכול לסטות ולטעות ויעשה את כל המצוה רק בשביל ההנאה שיש בדבר, בזה צריך התקדשות.

במצוות שאין בהם הנאה גשמית - החשש הוא רק שלא יקיימם מתוך 'עצלות'

אבל במצוות מהסוג השני, כגון 'ציצית' ו'תפילין' ו'תפלה' וכיוצא בזה, אין את החשש הזה, אדם מתפלל ומניח תפילין בדרך כלל לשם

שמים. אבל יכול להתפס בחוסר זריזות, ב'עצלות'. הוא עושה ומקיים את המצוה, אבל בדרך 'נרפה' בדרך 'רפיון'. הוא לא מרגיש 'טעם' ולא מרגיש 'תענוג'. הוא לא עושה את זה בזריזות.

במצוות שאין לאדם הנאה גשמית מהם, ויש בנוסף 'חסון כיס' - צריך זירוז בכפל כפליים

קל וחומר בן בנו של קל וחומר במצוות שאדם צריך עוד לשלם עליהם.. 'ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס'. כשאדם מגיע למקומות שצריך לשלם ולהוציא מכיסו, פתאום נפתח מעיין התירוצים.. (מתרץ כמו 'תוספות', 'יש לומר, ועוד יש לומר, ועוד יש לומר'.. הרבה תירוצים יש לו), העיקר שלא לעשות את המצוה. כי יש 'חסרון כיס'. ובזה צריך זירוז בכפל כפליים'.

ההוצאות של חג ה'פסח'

ז.

מצות חג ה'פסח' הקרב ובא, הם מצוות שצריכות זירוז מרובה. כי יש הוצאות הרבה. הוצאות החג, והוצאות שלפני החג, 'קמחא דפסחא', (צריך לתרום ולסייע כל שנה ושנה, אדם תמה: 'הרי קיימא לן אינו חוזר וניעור, מדוע כאן זה חוזר וניעור כל שנה ושנה?'), ומצות החג, וכו'. לא יקמץ בזה. על שלו הוא לא מקמץ. (אדם אוהב את עצמו, ועל העניינים שלו הוא לא מקמץ, אבל יש הוצאות אחרות, הוצאות הבית, 'במה משמחן' (פסחים קט.)). כל אחד במה שייד לו. מימי לא ראיתי ילד שישמח אם אבא שלו יקנה לו 'תרנגול', (עוף כשר 'גלאט' עוף 'מפוטם'..), הוא לא ישמח מזה.. אני חושב ש'תרנגול על מקל' ('סוכריה') ישמח אותו יותר. והוצאות אשתו שמצוה לשמח אותה ברגלים בבדי וכו', כמו שנפסק בשלחן ערוך (סי' תקכט).

כל הדברים הללו הם מצוות שיש בהם 'חסרון כיס', אבל צריך האדם להשתדל ולהתאמץ בכל מאמצי כוחו לעשות אותם בשמחה. בדרך כלל פרשה זו, של

אם כבר מקיימים המצוה - לקיים מתוך שמחה

הרבה פעמים אדם יוצא נפסד, הוא עושה המצוה, אבל ב'צער', בתוכו יש 'התמרמרות', ולפעמים הוא גם 'מתחרט' שהוא עשה את זה.. אומר 'חבל שעשיתי..', באמת חבל, הפסדת את אותה המצוה שעשית! אם אתה כבר עושה את המצוה - תעשה עם שמחה". וזה שכיח הרבה. (אפשר לראות את זה כמעט יום יום, אדם נוסע ברכבו ללימודיו או לעבודתו, בשעה שמונה בבוקר, ופתאום הוא רואה את החבר שלו שצריך להגיע גם לאותו מקום עומד באמצע הדרך.. בהתחלה הוא אומר לעצמו: 'לא ראיתי כלום.. גם אם 'ספיקו לחומרא' עדיין לא ראיתי..'. אבל אחרי כמה רגעים, אומר לעצמו, 'לא יפה, שכנים ידידים, הוא יאמר 'עברת ולא לקחת אותי, חורף, יורד גשם'. מה אני עשה? טוב, נחזור בשבילנו..'. חוזר אחורה עם הרכב שלו, ולוחש לו: 'נו, תעלה

'צו' לשון זירו, וביותר במקום שיש 'חסרון כיס', יוצאת בחודש ניסן כידוע, ולא בכדי, כי זה הזמן שצריך להתחזק בזה ביותר.

ח. אכל לקה ושילם

אחד כזה אפשר לקרוא לו 'פרעה'. כי חז"ל אמרו במדרש (תנחומא פר' בשלח סי' ח) על 'פרעה', שהוא אכל לקה ושילם. והמדרש (שם) מביא את המעשה על מלך אחד ששלח את העבד שלו לשוק שיקנה לו דגים, והלך וקנה לו דגים באושים שהסריחו. והמלך כעס על העבד מאד, 'דגים באושים ביקשתי? ביקשתי משהו שאתענג בו! אתן לו עונש לעבד הזה, או שילקה מאה מלקויות וזה יהיה העונש, או שישלם מאה דינרים, ('פדה' את המלקות), או שיאכל את הדגים הבאושים הללו!'. אותו עבד אמר 'אני אוכל את הדגים', התחיל לאכול, ואחרי 'כזית' אמר 'עד כאן, אני לא יכול להמשיך.. במקום זה תנו לי את המלקות'. השכיבו אותו על השלחן, והתחילו להלקות אותו, אחרי חמש עשרה מכות אמר, 'עד כאן, הנשמה שלי יוצאת.. אני לא יכול יותר, אני אשלם מאה דינרים!..'. אכל, לקה, ושילם. אותו דבר כאן, גם מקיים את המצוה, גם מתחרט עליה, וגם לא מקבל על זה את השכר של המצוה.

כבר! לוקח אותו, אבל כל הדרך הוא 'מתמרמר' על כך שהוא מעכב אותו.. לפעמים זה רק בסתר לבו, ולפעמים זה מתפרץ החוצה.. אם אתה כבר לוקח אותו - מה איכפת לך שיהיה בשמחה?! אם לא לקחת, לא לקחת. אבל אתה כבר עושה - תעשה כמו שצריך).

מדוע דוקא ב'קרבן עולה' אמרה תורה לשון זירוז?

המפרשים - והשפתי חכמים (אות ג) מביא את זה - שואלים: צריך להבין עומק המקרא, הקב"ה ית"ש כשציוה 'וידבר ה' אל משה לאמר צו את אהרן', לשון זירוז, ודוקא אומרת התורה 'זאת תורת העולה', חסר קרבנות אחרים? קראנו בפרשה שעברה, פרשת ויקרא, הרבה סוגים, (חוץ מ'עולה' יש לנו 'אשם' ו'שלמים' ו'חטאות', ועוד), ובשאר הקרבנות לא נאמר 'צו', רק כאן לגבי 'קרבן עולה' נאמר 'צו' שהוא לשון זירוז. מדוע?

בקרבן עולה כולו עולה כליל לה'

אלא ההסבר הוא, שבשאר הקרבנות אין כל כך חסרון, הכהן מקבל את חלקו, אבל ב'עולה' כולה כליל לה', כולה מוקטרת נשרפת לגבוה, ולא נשאר לו לכהן שום דבר, מלבד ה'עור', עור הבהמה, שאותו לא מקטירים. במקרה כזה צריך זירוז. זה ה'חסרון' כים'.

ביאור הרמב"ן שהזירוז הוא לגבי 'מנחת חביתין'

אבל הרמב"ן (ויקרא ו ב) מפרש את זה באופן אחר קצת: שמה שכתוב 'צו' שוא לשון זירוז, זה לא קאי על פרשת עולה, אלא על ההמשך, על מה שכתוב בפרשה שלנו (ויקרא ו יג) שכהן גדול בכל יום

ויום היה מקריב מנחת חביתין, והוא מביא ממנה מחציתו בבוקר ומחציתו בערב, קרבן מיוחד של כהן שנקרא 'מנחת חביתין', והוא צריך להביא את זה מביתו ומכספו שלו. במקום כזה שיש כל כך הרבה הוצאות אפילו כהן צריך לזרו. כיון שאדם חס ואוהב את ממונו. (רואים את זה בחוש, זה דבר גלוי ומפורסם).

במצוה שאין לאדם שום שייכות 'גשמית' - צריך זירוז כפליים קל וחומר במצוות שאין לו שום שייכות אליהם. כגון כשמבקשים ממנו לתת צדקה לאחרים, שאין לו שום הנאה מזה. ב'מנחת חביתין' הוא עוד 'מקריב' בעצמו. אבל כאשר צריך לתת לאחרים, את הכל לזולת, זה קשה. וצריך זירוז כפליים.

תמיכה בעמלי תורה

צריך לעזור ולתמוך ב'תורה', ב'עמלי תורה', וזה חלק ממצוות היום, אבל האדם משתמט מזה, קשה לו, כי זה רק לתת לאחרים, ו'היצר' אוהב מאד לעבוד על זה, הוא אומר לאדם, 'אמת, זה חשוב ויקר, אף אחד לא חולק על זה, אבל עכשיו אתה בדוחק.. אתה לא יכול.. הרי השנה לא כל כך הרווחת.. לכשירחיב בעזרת ה' תיתן בקרן וחומש וריבית דריבית. אבל במצב שלך 'אם לא נתן לא עיכב'.. 'אונס רחמנא פטריה'.. אתה פטור!.. כך אומר לו היצר. ואדם מתפתה לדברים הללו, בפרט שהוא אוהב את ה'ממון' שלו.

'כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב'

ואני רוצה להביא בענין זה שני סיפורים נפלאים ואמיתיים, ממנה שמביא ומספר חכם גדול מחכמי זמנינו, מגדולי רבני בני ברק, ה' יאריך ימיו בטוב, בספר שיחות חיים (מאמר שיחו בכל נפלאותיו עמוד ק), שארעו בעת רעידת האדמה שהייתה ב'מקסיקו', [וכדאי לשמוע את המעשים הללו, יש בזה הרבה לימוד מוסר השכל על השגחת הבורא יתברך, גם בדור של הסתר פנים כמו הדור שלנו, אפשר לראות השגחת ונפלאות הבורא יתברך בחוש, מי שיש לו אוזן פקוחה, ועין מבטת יראה את זה בחוש ממש, בחודש האחרון גם אנחנו ראינו בחוש ממש את נפלאות הבורא עם כל המהומות שהיו], רעידת אדמה כידוע, זה אסון נורא באמת, כיון שבעת 'רעידת אדמה' נשטט ה'בסים' של האדם. אדם תמיד יש לו את ההרגשה שהוא הולך על 'קרקע מוצקת', יש לו 'אחיזה', ופתאום הוא רואה שמה שהוא חושב שזה הדבר היותר חזק, היותר יציב, היותר עומד, שזה ה'עולם', ה'אדמה', 'כדור הארץ', פתאום רועד ומזדעזע, ונפתח וכו', וגם אם האדם לא ניזוק^ט, זה פחד גדול. זה לא 'עונג'.. מי שעבר פעם את ה'סיוט' הזה יודע, זה באמת מחריד, אדם יושב בתוך ביתו, ופתאום מתחיל להרגיש כאילו הוא ב'אוניה', ה'שלחן'

'מעולם לא הייתה מפולת בירושלים'

ט.

באבות דרבי נתן (ר"פ לה) אמרו חז"ל שבירושלים לא מזיקה רעידת אדמה, מעולם לא הזיקה רעידת אדמה בירושלים. וזה מובא באחרונים, ויש על זה כמה עובדות. הרב חיד"א ע"ה (כסא רחמים שם, חסדי אבות פ"ה מ"ה) מביא מהגאון מהריט"ץ שבירושלים אף פעם לא גזרו תענית על רעידת אדמה כיון שאפילו אם אירע 'רעידת אדמה', זה פוגע רק ב'רכוש' אבל לא יפגע אף פעם בנפשות. ויש על זה סיפור מפורסם על זקני בעל ה'כף החיים' זצ"ל (ע' כף החיים ס' תקעו ס"ק כו, וע"ע בקובץ "תפארת חיים"). אבל שאר המקומות אין להם את ההבטחה הזו, רק ל'ירושלים' יש לה את הקדושה ואת ההגנה הזו.

זו, וה'כסא' זו, ה'שעון' וה'תמונה' נופלים.. מי יודע איזה מלאך מתקרב ובא.. זה מצב איום ונורא, אי אפשר לתאר מה שקורה ח"ו שיש מצב כזה, ה' ישמור ויציל. קל וחומר כאשר זה רעידת אדמה חמורה, כמו שהיה ב'מקסיקו' לפני שלוש שנים (מי שזוכר), הייתה רעידת אדמה נוראה, וכמאה אלף איש נפגעו, (זה סכום נורא!), ומתוכם למעלה מעשרים וחמש אלף הרוגים (רח"ל, המח לא יכול לקלוט כזה מספר נורא של הרוגים), ובחסדי השי"ת לא נפגע אפילו יהודי אחד. (וזה מזכיר מה שהתרחש בחודש האחרון). 'כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב' (תהילים צד יד).

'הפח נשבר ואנחנו נמלטנו'

קורה מה שקורה, אבל 'ואתן אדם תחתיך ולאומים תחת נפשך' (ישעיהו מג ד), אלא תקרי אדם אלא 'אדום' (ברכות סב:), עשרים וחמש אלף הרוגים, ובחסדי השי"ת לא נפגע אף יהודי אחד. רק ה'רכוש', ורכוש זה לא 'נפש'. 'רכוש' הולך ו'רכוש' בא. [מה לא יחזור? 'זמן' לא יחזור. ועל זה צריך לעבוד]. 'אין אבידה כאבדת הזמן' (ע' תוס' ב"ב כא. יא). ובפרט

י. 'הדמים אינם עוזרים - והימים אינם חוזרים'

הרבה פעמים אדם שר ומזמור הפיוט: 'בין אדם למה תדאג על הדמים ולא תדאג על הימים, כי הימים אינם חוזרים והדמים אינם עוזרים' (עקידת יצחק שער כט אות א, דרושי הצ"ח דרוש א' ליום א' דסליחות). מסלסל בקולו, אפילו בוכה, אבל העיקר הוא שיפנים את מה שהוא אומר, שידע שהזמן זה יקר מכל יקר. ו'אין אבידה כאבדת הזמן' (מדרש שמואל אבות פ"ה מ"ד, שמירת הלשון ח"ב פ"ד).

יא. התביעה על האדם בבית דין של מעלה

וה'חפץ חיים' זצ"ל אמר שאם אדם לא ניצל את הזמן כדבעי, נתנו לו שבעים-שמונים שנה, אפילו אם יחזיר נשמתו טהורה כמו שהייתה, עדיין לא פלט מתביעה בשמים. כי נתנו לך זמן - כדי שתלמד תורה, שתנצל את הזמן, לא רק שתשמור שלא להזיק.

בימים של חודש ניסן שצריך לנצל אותם ביותר²]. ונתקיים 'הפח נשבר ואנחנו נמלטנו' (תהילים קכד ז), הרבה פעמים הקב"ה מוציא ומכלה חמתו על העצים ועל האבנים, אבל הנפש ניצלת (ע' קידושין לא: ורש"י שם).

שמיירת בית מסחרו ובית הכנסת אורחים של בעל חסד ותומך תורה והיה שם ב'מקסיקו' יהודי יקר וירא שמים, תמים במעשיו, איש חסד מפורסם במקסיקו, שמו רבי עזרא, בית מסחרו היה בקומה רביעית באיזור מסחר, שזה איזור הרחוק מ'מרכז העיר', וצמוד ל'בית המסחר' שלו, הוא עשה 'בית כנסת' ו'בית הכנסת אורחים', בעבור המושלחים שבאים לשם, שבאים לפגוש נדיבים ולהתרים אותם. ובכל האיזור הזה אין נמצא כלל מקום כשר למהדרין לאכול אחר הצהריים, מי שמגיע לשם בשעות הצהריים צריך להישאר ב'תענית', מי ימצא בין הגויים לאכול בהשגחת ה'בד"ץ'? ולכן הוא הקים 'אהל הכנסת אורחים', מתאספים אחר הצהריים, מתפללים מנחה בבית הכנסת, ויש ספרים ללמוד, ואוכלים ארוחת צהרים ללא כל תשלום, ובעל הבית, רבי עזרא, מתפנה מכל עסקיו ועומד בעצמו לשמש את האורחים, כל יום ויום,

יב. מעלת חודש ניסן

חודש ניסן, הזמן שלו יקר כפליים (ע' אבני נזר חא"ח ר"ס שלו). ה'תעריף' של השכר על החודש הזה גדול מאד. ב'ניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל' (ר"ה יא:). 'ראשון הוא לכם לחודשי השנה' (שמות יב ב), 'ראשון' בכל מכל.

להרבות בתורה ובתמיכה בתורה בחודש ניסן

וצריך לנצל את זה היטב היטב. במה שאפשר להיות ממסייעי מביאי הגאולה. שהרי ה'גאולה' תלויה ב'תורה'. [א"ה: ראה במה שהרחיב בזה רבינו של"ט"א בקונטרס "נר חיים" (מהדורה שניה עמוד מז והלאה), ובקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"ט (פרשת ויחי תשע"ט, עמוד כא והלאה). ע"ש]. הן בלימוד, הן בסיוע. ובמקום שיש חסרון כים - צריך זירזו בכפל כפליים.

לא רק פעם אחת בשנה.. (ב'ארצי' של אבא שלו עושה סעודה לכבודו..), מפסיק את כל ה'עסקים' שיש לו, והוא נהיה 'מלצר'. בכל יום אוכלים אצלו למעלה מעשרים איש, אכילה ושתייה ברווח כדת וכדין, ומקבל כל אחד ואחד בשמחה, עם כל הלב, בסבר פנים יפות. (יש בני אדם, שאם הוא הזמין אורח ונותן לו לאכול - הוא 'אוכל' תחילה את האורח.. מסתכל עליו, גוער בו.. מה הוא מרוויח בזה?!). אין לתאר כלל את אושרו ושמחתו בשעה זו שהוא משמש אותם. הוא 'מאשר' עלי אדמות'.

ובשעת הסעודה כל יום אומר איזה חכם שנמצא שם, איזה דבר תורה, (מקדשים את האכילה, כמו שאמרנו), ואחר כך עושים 'זימון' בשם ומלכות ומברכים 'ברכת המזון'. ואחר הסעודה הוא נפרד בחמימות מכל אחד ואחד - כעשרים איש בכל יום! - אומר לו: 'אני מחזיק לך טובה ותודה רבה על שבאת לאכול ולהתפלל אצלי, וגם אני מבקש ממך בקשה גדולה ועצומה, תבוא גם מחר..'

וראה זה פלא והפלא, הייתה רעידת אדמה גדולה, נפלו והתמוטטו כל הבניינים בסביבתו, הכל התמוטט ונפל, והבנין שלו התמוטט ונפל, רק עד הקומה הרביעית שזוה הקומה שלו. מהקומה הרביעית שבו 'בית הכנסת' ו'בית הכנסת אורחים', נשאר הכל עומד על תילו. עד קומה רביעית אתה רואה הכל חסר, אבל מקומה רביעית הכל נמצא. כולם ראו בזה השגחה פרטית שהקב"ה שמר במיוחד על הקומה הרביעית, שהיא קומה של תורה וחסד. ענו ואמרו כולם כאיש אחד: 'מאת ה' הייתה זאת היא נפלאות בעינינו' (תהלים קיח כג). נס גלוי הפלא ופלא. אי אפשר לפרש את זה על פי שכל טבעי. כי גמילות חסדים כזו, עזרה כזו לתורה, זה 'הגנה'.

הרי לך אדם שעושה את המצוה של 'חסרון כיס' בחביבות ובשמחה. אדם יחשוב אם היה צריך להביא לתוך ביתו עשרים אורחים כל יום.. הוא רק חושב את זה הוא מחוויר.. רק המחשבה לבד מחלחלת

אותו.. זה הוצאה עצומה.. זה לא 'גרוש' אחד.. והוא עושה את זה בשמחה ובטוב לבב עם בקשה מיוחדת לכל אחד שיחזור ויבוא גם מחר.

כח התורה הגן והציל

עוד הוא מביא בספר מחשבות חיים (שם) סיפור דומה, שאותו דבר קרה ליהודי יקר מ'מקסיקו', שהוא סיפר לו, שהוא נדב סכום כסף להיות 'נציב יום' באיזה ישיבה ('נציב יום' זה אדם שתורם את כל ההוצאות שיש בישיבה באותו יום, כמה שיצא הוא משלם), ושאלו אותו הגבאים של הישיבה, איזה יום הוא רוצה להיות ה'נציב יום', והוא קבע להם תאריך, שהוא היום שבו הוא פתח את בית המסחר שלו, ורצה שהיום הזה יהיה לו המצוה הזו של הצדקה לזכות ולהצלחה. ובדיוק באותו יום שפתח את בית מסחרו, שבאותו יום הוא קנה את הזכות של הלימוד בתורה בישיבה, באותו יום בדיוק קרתה ה'רעידת אדמה' ב'מקסיקו', בניינים גדולים נפלו כמו 'מגדל קלפים', (מי שראה את ה'תמונות' שצילמו שם יודע), וגם הבנין שלו נפל, אבל עד הקומה של בית מסחרו! כיון שזכות התורה שהייתה לו ביום זה עמדה לו להציל את רכושו. כח תורה עמד והגן והציל.

'זרעו לכם לצדקה'

וזה לא מגרע מהחלק של העולם הבא, 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא'. קרן ופירות ופירי פירות לדורי דורות שמורים וגנוזים לו (ע' ב"ב יא.).³ אבל צריך להתחזק בזה. במקום שיש חסרון כים - צריך התגברות

'מונבו המלך' היה אחד מהמלכים הצדיקים, שהוא עמד ובזבז את כל האוצרות שהיה לו לצדקות ולחסדים. באו בני המשפחה שלו, והתרעמו עליו, אמרו

כנגד היצר. צריך להיות בטוח שלא יגרע ולא ייפסד מאומה. אדרבא, מה שיתן - ייקבל כפליים. 'זרעו לכם לצדקה' (הושע י ב), אדם לוקח קצת 'חיסים' וזורע, מי שלא יודע מה זה 'מלאכת הזריעה', עומד ומשתומם עליו, 'מעשה טיפשות! לוקח חיסים טובות והגונות שאפשר לבשל אותם בסיר ולהינות מהם, וזורק אותם בשדה, השתבשה עליו דעתו!', אבל מי שמבין, יודע שמי שחושב כך הוא זה שנשתבשה עליו דעתו. הוא לוקח קצת את החיסים וזורע, ואחר כך צומחת שדה מלאה כל טוב, נותנת תנובה ויבול הפלא ופלא בשביל המעט שזרע. כך זה בצדקות שאדם נותן. מי שלא מבין, משתומם: 'מה הוא עושה? לוקח את הממון שלו היקר והחביב שהשקיע בו את הנשמה שלו, והולך ומפזר אותו? מה יצא לו מזה?!', ואת זה טוען רק מי שלא מבין, מי שעינו קצרה ועינו סמויה, והוא לא מבין ולא יודע ולא רואה, אבל המבין מבין, והיודע יודע, 'זרעו לכם לצדקה - וקצרו לפי חסד' (הושע שם).

וכך הוא לשון הזהב של רבינו הרמב"ם ז"ל בהלכות מתנות עניים (פרק י ה"א): "חייבין אנו להזהר במצות צדקה יותר מכל מצוות עשה, שהצדקה סימן לצדיק זרע אברהם אבינו שנאמר כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו לעשות צדקה (בראשית יח יט), ואין כסא ישראל מתכוון ואין דת האמת עומדת אלא בצדקה שנאמר בצדקה תכונני (ישעיהו נד יד), ואין ישראל נגאלין אלא בצדקה שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה (ישעיהו א כז). ולעולם אין אדם מעני מן הצדקה, ואין דבר רע

לו: 'מה אתה עושה? אבך וזקינד והאבא של הסבא שלך, יצאו למלחמות וערכו מערכות והכניסו עצמם לסכנת נפשות, עד שהצליחו במלחמות ואספו שלל ורכוש וגזו הכל במרתפים, ואתה מפקיר ונותן את הכל?!', אמר להם: 'הם גזו כאן אצל בשר ודם, במרתפים של בשר ודם, שאפשר לשלוט בהם ידיים, אבל הגניזה שאני גזו זה המקום הכי טוב, אני גזו ב'גזי חיים', ב'גזי מעלה', ב'רקיע', שם אין שום יד אדם שולטת!' (ב"ב יא.).

ולא היזק נגלל בשביל הצדקה, שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום (ישעיהו לב יז), וכל המרחם מרחמין עליו שנאמר ונתן לך רחמים ורחמך" (דברים יג יח). (עד כאן).

ואמר שלמה המלך ע"ה בחכמתו: 'יש מפזר ונוסף עוד' (משלי יא כד), ומפרש רש"י וה'אבן עזרא' (שם): יש מפזר ממונו צדקה לעניים - ונוסף עוד ממונו.

הצדקה היא ה'ביטוח' היותר טוב

וזה 'ביטוח' היותר טוב מהכל. מספרים על רבי נחומק'ה זצ"ל (שהוא היה אחד מגדולי גדולי הצדיקים בדורות שמלפנים, והוא היה בעל חסד גדול, ושמעתי שה'חפץ חיים' זצ"ל היה נוסע אליו לשמש אותו, בשביל ללמוד ממנו את ההדרכות בענייני 'חסד'), שהוא היה הולך וממית את עצמו על המצוה הזו של חסד, לאסוף ולעזור ולהביא ולסייע. ויום אחד הוא נכנס לבית של איזה עשיר, וביקש ממנו שיעזור, 'כל כך הרבה עניים וכל כך הרבה יתומים ומסכנים, תעזור להם מה שאתה יכול. הרי הקב"ה חנן אותך בעשירות - תיתן לאחרים'. אמר לו אותו עשיר לר' נחום זצ"ל: 'אני

יד. האדם בעולם הזה כ'גבאי' צדקה'

האדם בעולם הזה הוא בגדר 'גבאי', בשמים בודקים, 'בשביל מה קיבל פלוני את כל ה'עושר' הזה, מה הוא עושה איתו?'. אם רואים שאתה נותן צדקה - יתנו לך צדקה. 'ונתנו' זה נקרא בשני כיוונים, אתה נותן - אתה מקבל. כך אומר בעל הטורים (שמות ל יב). אבל אם רואים שהאדם לא נותן צדקה, בגדר 'עכברא דשכיב אדינר' (ע"פ סנהדרין כט:), אומרים 'טעינו בכתובת', אין אצלו צדקה, אין אצלו 'קצרו לפי חסד' (הושע י יב), וממילא מעבירים ממנו את העשירות שזכה לה. [א"ה: וראה עוד במה שהרחיב רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק יח (פרשת כי תשא תשע"ט, עמוד כא). ע"ש].

אגיד את האמת, הרגע חשבתי לנסוע ל'וארשא', בשביל לעשות 'ביטוח' לכל העסקים שלי, מפני שריפות ומפני גנבים, וזה הוצאה גדולה, זה לא סכום קטן, (עושים ביטוח 'מפני הגנבים' - והם עצמם 'גונבים' ולוקחים סכום גדול...), אם אתה תבטיח לי שלא יהיה לי 'גניבות' ולא יהיה לי 'שריפות' בתוך ביתי, אני נותן לך את הסכום הזה שאני עמדתי לתת לביטוח!.

ר' נחום זצ"ל חשב, ואחר כך אמר לו: 'אני מסכים, יש עניים שצריכים את הממון הזה, אני מבטיח לך. אין לך מה לדאוג לא מגנבים ולא מאש'. וכך היה, אותו עשיר כל חצי שנה - שנה, היה קורא לר' נחום והיה נותן לו את הסכום שלו. זה היה ה'ביטוח' שלו. וכל שנות חייו של ר' נחום זצ"ל לא קרה לו שום נזק לאותו עשיר. המצוה עצמה 'אגוני מגנא ואצולי מצלא'. ובזה צריך להתאמץ ולהשתדל, להיות עוזר ומסייע ותומך בתורה. ה' יהיה בעזרנו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

חידו"ת לפרשת צו

א. בענין זבח האמור בתורה אם הכוונה לקרבן שלמים

ויקרא (ו' ב'): "צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו".

וראיתי בספר כלי יקר שם שכתב: "יתכן לפרש חמש פעמים זאת תורת שנאמרו בפרשה זו, כנגד חמישה חומשי תורה, שהעוסק בהם דומה כאילו הקריב חמישה מיני קרבנות ואלו הן עולה, ומנחה, וחטאת, ואשם, ושלמים וכדרך זה מצינו חמישה "זאת" תורת בפרשת מצורע וגם שם אמרו רז"ל ערכין (ט"ו ב') מאי תקנתיה של מספר לשון הרע אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה כו', ואם כן התורה מצלת מלשון הרע המסבב חמישה מיני צרעת, והעוסק בחמישה חומשי תורה ניצול מהם, וכדרך שפירש בספר עקידת יצחק שבכל חומש נזכר עונש חטא הלשון.

בך בקרבנות אלו העוסק בחמישה ספרים אלו דומה כאלו הקריב חמישה מיני קרבנות הללו, כי העוסק בספר בראשית, דומה כאלו הקריב עולה. והוא זאת תורת העולה כי בו מבואר תורת העולה, כי הבל הקריב עולה מבכורות צאנו (בראשית ד' ד'), וכן בנח כתיב ויעל עולות במזבח (שם ח' כ'), וכן אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת בנו (שם כ"ב י"ג), וכן ביעקב ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק (שם מ"ו א').

ועם שדברי פי חכם חן, מכל מקום מה שכתב הרב כלי יקר ז"ל שיעקב אבינו הקריב קרבן עולה כנ"ל, הנה בעניותי יש לי להעיר כי שם כתוב שיעקב הקריב זבח "זבחים", ובעלמא לשון "זבחים" האמור בתורה היינו קרבן "שלמים", וכן כתב להדיא הגאון מבי"ט ז"ל בספרו קרית ספר על הרמב"ם הלכות מעשה הקרבנות (פ"א הי"ז): "בלשון תורה לא איקרו זבחים אלא השלמים", וכן כתב הגאון נצי"ב ז"ל בהעמק דבר ויקרא (כ"ג ל"ז) דבעלמא בכל מקום שנאמר זבח בתורה הכוונה שלמים ע"ש, [ודע כי שם אונקלוס והמיוחס ליונתן "זבח" האמור במקרא שם תרגמו "נכסת קדשים" דהיינו שלמים כנודע], ועוד עיין בהעמק דבר שמות (י"ח י"ב), ובמדבר (ט"ו ג), ודברים (י"ב כ"ז), ובדברי הגאון נצי"ב ז"ל שהבאתי לקמן.

ובן מצאתי מפורש בדברי הרמב"ן ז"ל בראשית שם על הפסוק הזה עצמו ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק שכה כתב: "הפסוק הזה יש בו סוד, יגלו לנו אותו שם בבראשית רבה (פצ"ד ס"ה) כי כאשר בא יעקב לרדת מצרים ראה כי הגלות יתחיל בו ובוזרעו, ופחד ממנו וזבח זבחים רבים לפחד אביו יצחק שלא תהא מדת הדין מתוחה כנגדו ועשה זה בבאר שבע שהוא בית תפלה לאבותיו, ומשם נטל רשות בלכתו לחן ואמר הכתוב **זבחים להודיע שלא היו עולות כאבותיו**, כי אברהם עולות הקריב, ורבותינו אמרו (זבחים קט"ז א') לא הקריבו בני נח שלמים ועולות הקריבו, ובנח כתוב מפורש (לעיל ח' כ') ויעל עולות במזבח, אבל יעקב מפני פחד ה' הקריב שלמים להשלים אליו כל המדות, כמו שדרשו (ספרא ויקרא ט"ז ה"א) שלמים שמטילין שלום בעולם, והנה היתה תחילת כונתו במדת הגבורה שהיא הקרובה אליו, וזהו הטעם שהזכירו בבראשית רבה (שם) שחייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקנו, והוא הטעם שאמרו שם בלשון אחר בתחילה שואלין בשלום התלמיד ואחר כך שואלין בכבוד הרב" עכ"ל.

וכיוצא בזה כתב רבינו בחיי ז"ל בראשית שם: "והקרבות שהקריב [יעקב] היו **שלמים**, כי מפני שראה הגלות מתחיל עתה בזרעו, והיה מפחד מזה, ועל כן הוצרך להקריב הקרבן הזה לפחד יצחק, והיו **שלמים** כדי להשלים אליו המדות, וכיון שהקריב קרבנותיו אל הכוונה הזאת אז נראה לו פחד יצחק במדת הדין רפה, לבאר כי אף על פי שיגלו שם בניו לא יכלו בגלותם. ועל כן אמר אלהים במראות הלילה, כלומר מדת הגבורה ובמדת הדין רפה, והוא שבשרהו בגאולה אחר השעבוד והעינוי".

ולרבינו אברהם בן הרמב"ם ז"ל בפירושו לתורה שם ראיתי שכתב: "לאלהי אביו יצחק, בו סוד כי קרבנות אלה **לתודה** לאלהי אביו דוגמת **זבח תודה**, ולאמונתו ע"ה כי רפואת שברו בזכות אביו יצחק לא שהיה הוא עצמו ראוי לכך כדרך ענותנותו במאמרו קטנתי מכל החסדים" ודוק.

וגם בפירושו הארוך לרבינו יעקב בעל הטורים ז"ל שם כתב: "ויזבח זבחים, זבח זבחי תודה על שבא מן הדרך. אי נמי על שהיה צריך לצאת לחוץ לארץ ולא היה יודע אם הקב"ה רוצה שיצא לחוץ לארץ אם לאו, וזבח

זבחים כדי שיראה לו, ונראה אליו והרשהו לצאת, והבטיחו לעשותו שם לגוי גדול, ושיקבר בארץ".

ולרבינו החתם סופר ז"ל בספר תורת משה שם ראיתי שכתב: "ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק, יראה זבח שלמים שלמי שמחה, לפחד יצחק להודות על כל הצרות שסבל, שיתהפכו עתה לשמחה כי עור יוסף חי, ויהיה זה על דרך אודך כי אנפת בי עודך חי כי על ידי זה תשוב אפך ותנחמני".

ובן הגאון הנצי"ב ז"ל בהעמק דבר בראשית שם כתב: "ויבא בארה שבע, כך עלה בדעתו לעקור דירתו מחברון לבאר שבע מקום שהצליח אביו למצוא מאה שערים בעת הרעב, לכך ויזבח זבחים לאלהי אבי יצחק. דייק הכתוב זבחים שהמה שלמים והם המסוגלים להיות לרצון לפרנסה כמו שכתבנו בספר במדבר (כ"ג י"ח) "עב"ל.

חרי שכל רבותינו ז"ל ראשונים ואחרונים נקטו שהקרבן שהקריב יעקב אבינו ע"ה היה קרבן שלמים, ולא קרבן עולה כדפירש הרב כלי יקר וצ"ב.

ודע שמה שכתבתי לעיל שסתם זבח האמור בתורה הוא קרבן שלמים - הנה ראיתי עתה למעלת ידידנו הגאון המובהק רבי משה מרדכי שולזינגר (שליט"א) זצ"ל בספרו היקר משמר הלוי על מסכת זבחים (סימן ב') שבא לו בארוכה בבירור דבר זה, והאריך ממקומות הרבה בענין, עיין שם באריכות בדבריו היקרים. [וק"ק שלא הזכיר דברי הגאון הנצי"ב ז"ל שהזכרתי לעיל אחר שהיה רגיל מאוד בתורתו].

ב. בענין הקרבת קרבן עולה עם אמירת פסוקי פרשת העולה

ויקרא (י' ב'): "צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה, היא העולה על מוקדה, על המזבח כל הלילה, עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו".

ובמדרש נחומא שם (סימן י"ד): "צו את אהרן זה שאמר הכתוב הטיבה ברצונך את ציון ואחר כך אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל (תהלים נ"א), כלומר אם אין ישראל מקריבין עולה לפני הקב"ה אין ציון וירושלים נבנה, לפי שאינן נבנות אלא בזכות קרבן עולה שהיו ישראל מקריבים לפני הקב"ה, ומאי שנא קרבן עולה יותר מן הקרבנות כולן, מפני שנקרא זבחי צדק שנאמר (שם) אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל וגו', אמר ליה הקב"ה למשה הואיל וכך העולה חביבה עלי לכך צווה לאהרן ובניו שיהיו זהירין בה להקריב אותה לפני, למה אמר זאת תורת העולה ירצה לומר קריאת תורה ראו כמה חביבה קריאת תורה לפני הקב"ה כי יש חיוב באדם לתת כל ממונו ללמד תורה לעצמו ולבניו שנאמר צו את אהרן ואת בניו לאמר כלומר שיאמרו לבני ישראל ויתעסקו בקריאת העולה שאף על פי שמקריבין עולה עוסקין היו בקריאתה כדי שיזכו בקרבן עולה ובקריאתה".

ויש לי להבין הדברים האמורים כאן: "צוה אהרן ובניו שיהיו זהירין בה להקריב אותה לפני למה אמר זאת תורת העולה ירצה לומר קריאת תורה וכו' שיאמרו לבני ישראל ויתעסקו בקריאת העולה שאף על פי שמקריבין עולה עוסקין היו בקריאתה כדי שיזכו בקרבן עולה ובקריאתה", ולכאורה תמוה דאחר שמקריבים קרבן עולה בצעשה ובפועל ממש, מדוע יש גם לקרוא פרשת העולה, דתינח כשאין מקדש אזי יקרא פרשת עולה ויחשב לו כאילו הקריב עולה כאומרם ז"ל במסכת תענית (כ"ז ב'): "אמר אברהם רבונו של עולם שמא ישראל חוטאין לפניך אתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה, אמר לו לאו. אמר לפניו רבונו של עולם הודיעני במה אירשנה, אמר לו קחה לי עגלה משולשת ועז משולשת וגו'. אמר לפניו רבונו של עולם תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם. אמר לו כבר תקנתי להם סדר קרבנות בזמן שקוראין בהן לפני מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני, ואני מוחל להם על כל עונותיהם", הרי שהקריאה בענין הקרבנות היא כשאין המקדש קיים

ואין קרבנו בפועל, ואז כשישראל קוראים בהן לפני הקב"ה הוא מעלה עליהם כאילו הקריבום לפני, ובס"ד כבר הארכתי בביאור דברי המדרש הנ"ל בחיבורי עדות ביעקב ח"ב (סימן מ"ו וסימן פ"ז) עש"ב וצרף לכאן.

ושם הבאתי דברי רבינו הכהן הגדול מאחיו בעל חפץ חיים ז"ל בספרו תורה אור (פרק ג') שעמד בזה, וכה כתב לבאר דברי המדרש הנ"ל: "ביאור הדבר נראה דכשם שקבע הקב"ה שיתוקנו פגמי העונות למעלה על ידי מעשה הקרבן, כן קבע עוד לתקן בשורש הענינים על ידי התורה שהיא שורש הקרבנות ושורש הכל, וכזה מצינו גם כן בעת שנתחנך אהרן ובניו לכהונה ביום שמיני למלואים על ידי הקרבת הקרבנות ציום הקב"ה שיקראו גם כן הפרשה של אותו הקרבן וכמו שאמרו חז"ל במסכת יומא (ה' ב') אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מניין שאף מקרא הפרשה מעכב, תלמוד לומר זה הדבר אשר צוה ה', אפילו דיבור מעכב ע"ש, ועל כן גם היום אם מצות מעשה הקרבנות בפועל אין לנו בעונותינו הרבים שהמקדש חרב, על כל פנים מצות לימוד הלכותיהן הלא יש גם לנו ונתקן כל הענינים בשורש הדברים למעלה, ולמה נתרשל מזה ואדרבה עלינו להתחזק יותר לקיים מה שבכחנו על כל פנים, אחרי שאין לנו עבודה אחרת כי אם זאת ובפרט שהקב"ה חושב לנו דבר זה כמעשה ממש וכן"ל".

חרי שרבינו הכהן הגדול ז"ל הסביר לנו שעם שהיו מקריבים קרבנות בפועל ממש, צריכים היו גם לעסוק באותו קרבן כדי לתקן בשורש הענינים על ידי התורה שהיא שורש הכל כנ"ל, והאריך בזה בספר נפש החיים בהרבה מקומות, ועיין שם בדבריו הקדושים שער (ד' ר"פ ל"ב) ועוד ועוד, ודוק.

והנה עתה ראיתי בפירוש כלי יקר על התורה ויקרא שם שהאריך בזה והנני להביא דבריו: "זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה. הוא העולה מיותר לגמרי, והסכימו המפרשים לומר שבא להודיע שכל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה, ועל זה אמר זאת תורת העולה העוסק בתורת העולה הוא העולה זה טוב כמו הקרבת העולה עצמה והיא קרינן, הוא מוסב על ספר התורה כי ספר לשון זכר ותורה לשון נקיבה על כן נאמר הוא העולה וקרינן היא, ויש אומרים הוא העולה. שנחשב לו עסק התורה שנקראת תושיה שמתשת כחו של אדם, כאילו הקריב הוא את עצמו לעולה. ואל תאמר שעסק התורה דומה להקרבת עולה על דרך העברה, שהרי באמת אין כאן לא מוקד אש ולא מזבח, תלמוד לומר על מוקדה על

המזבח, כי אש התורה אשר בקרבו דומה לאש המזבח. והודיע לנו הכתוב שזמן העולה כל הלילה עד הבקר, ועוד שעד הבקר מיותר, ללמוד דעת את העם על צד הרמז שכמו שזמן העולה כל הלילה עד הבקר, כך הזמן המוכן לזה שהעוסק בתורת עולה דומה כאלו הקריב עולה הוא בזמן הגלות שנמשל ללילה, כי אז צריכים ישראל לשלם פרים שפתותיהם, ועד הבקר ולא עד בכלל **כי בזמן שיעלה בוקרן של ישראל - אז יעלו על מזבח ה' פרים ממש**, וכו', שעסק הקרבן עצמו נבחר לה' יותר מן העסק בתורת עולה, ומה שאמר זאת תורת העולה הוא העולה, היינו דווקא כל הלילה בגלות כשאין זבח ומנחה, וזהו שאמר היטיבה ברצונך את ציון וגו' אז תחפוץ זבחי צדק אז יעלו על מזבחך פרים וכו' ואל תשענו על משענת קנה רצוף אהבה לומר שיכולים אנו לפטור עצמנו מן הקרבנות, בדברי עולה וזבח, והיינו שיח שפתותינו, כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים ביום הוציא אותם מארץ מצרים על דברי עולה וזבח דווקא על הדברים של עולה וזבח לא צויתי ביום הגאולה דהיינו ביום הוציא אותם מארץ מצרים כי זה בוקרן של ישראל, והכתוב שאומר זאת תורת העולה הוא העולה דוקא כל הלילה עד הבקר ולא עד בכלל כי הבקר זמן לקרבן ממש", עיין שם כל דבריו ז"ל.

ומתבאר דהרב כלי יקר ז"ל נקט שכל ענין תורת העולה שהעוסק בתורת עולה מעלים עליו כאילו הקריב קרבן עולה זה רק בזמן הגלות כשאין מקדש אזי אמירתו נחשבת כקרבן, אבל כשהמקדש קיים הקרבת העולה היא המצוה ודי בזה גם בלא אמירת פסוקי ותורת הקרבן, כנ"ל, וזה לכאורה לא כדברי מדרש תנחומא הנ"ל, דוק ועיין.

ודע כי ברור אצלי שכל הלשון הנמצא במדרש תנחומא פרשת צו שם אינו מרבותינו ז"ל בעלי המדרש, אלא היא הוספה שנוספה במדרש תנחומא, וכמו שמרגיש כל הרגיל בלשון המדרשים, ואכן כבר נודע שרבו כמו רבו ההוספות בתנחומא שלפנינו, וכמו שכתב הגאון מהרא"ז מרגליות ז"ל בשו"ת בית אפרים או"ח (סימן י"ח ד"ה באות ל"ו דכ"ח ע"ג): "מסתמא נוסחאות של הראשונים מדויקות יותר, בפרט באשר נראה בתנחומא שלנו חסרים הרבה מימרות, וגם יש שם יתר איזה מאמרים מהשאלות", עיין שם.

וביציא בזה כתב עוד בספרו ראש אפרים ח"ג (סימן כ"ז אות ב' דמ"ז סע"ד): "הרבה מאמרים דתנחומא הם מכוונות לו, ואינו כן, ושם מובא

שאלות הרבה שהם מרב אחאי גאון, וכמו כן נתחברו אליו מאמרי אגדה מהאחרונים, ועיקר מדרש תנחומא הוא הילמדנו, וכן קראו לו בתוספות, ולפעמים מצינו שהביאו נוסחא בשמו ולא נמצא לפנינו, עיין שם.

ומצאתי בס"ד שכבר העיר כן הגאון חיד"א ז"ל בספרו מראית העין (מנחות מ"ג א') וזו לשונו: "ודע דבספרי פתח עינים דקדקתי על התוספות וארחות חיים שהרי בתנחומא מפורש כרש"י, וכיוצא בזה דקדקתי על הראשונים מדברי התנחומא, ואחר כך ראיתי שבתנחומא שבידינו מזכיר פסיקתא ותורת כהנים ופרקי רבי אליעזר ורבי משה הדרשן, ומוכח מזה דמדרש תנחומא יש בו תערובות מספרים אחרים, והדבר ברור דמדרש תנחומא שביד הראשונים היה תנחומא אמיתי בלי תערובות והגהות, ובמדרש תנחומא שבידינו יש תוספות ותערובות, ואם כן אין לדקדק על הראשונים ז"ל מהתנחומא שבידינו, ומה גם כי הרמד"ל ז"ל כתב דהיה בידו תנחומא לחוד וילמדנו לחוד, וזה שבידינו משונה", עד כאן תורף דבריו. ועוד עיין לו בספרו שם הגדולים חלק הגדולים (מערכת י' סוף אות נ"ג), וחלק הספרים (מערכת ת' אות ס"ח), ולגאון רבי יוסף זכריה בפירושו זכר יהוסף למגילת רות (ד"ג ע"א הערה ב'), ובספר סגולות ישראל (מערכת א' אות ע"ב) ע"ש, וכזאת כתבו עוד מגדולי האחרונים כמו שהבאתי בס"ד בחיבורי ברית יעקב (סימן ד' הערה ו'), ובחיבורי תורת יעקב (סימן פ"ח והערה ח', וסימן קכ"ח, וסימן רל"ח) ובהוספות בסוף הספר עש"ב.

וראיתי בתנחומא שם פרשת צו (סימן י"ג) שמועתקים שם כל דברי פירוש רש"י על התורה (ס"פ בהעלותך), וכתב בספר אות אמת והובא בעץ יוסף שם (ד"ה לפי משמעו): "כל הדיבור שם הוא לשון רש"י, אלא שבלבלוהו פה, וכמו שבלבלו לשון הרמב"ם ולשון הפרקי רבי אליעזר בתנחומא ריש ויקרא" וכו', עש"ב. ומינה יש לדון ולומר גם לדברי התנחומא הסמוכים לו שבסימן י"ד הנ"ל ודוק.

ובענין תנחומא פרשת צו שיש בו הוספות - עיין בחיבורי ברית יעקב (סימן ד' הערה ו'), ועיין עוד בחיבורי מנוחת שלום ח"ז (דף רנ"ו), ושם חלק ט' (דף קכ"א), ושם חלק י"ב (דמ"ח ע"א), ובחיבורי הדר יעקב ח"א (סימן כ"ז דע"ח רע"ב), ובחיבורי הדר יעקב ח"ו (סימן מ"ח), ובחיבורי ברית יצחק (סימן י"ז ד"ג ע"ב), ובחיבורי אוצר ישעך (סימן כ"ד דק"ד ע"ב) ובחיבורי עדות ביעקב ח"ב (הנ"ל) עיין שם מה שכתבתי בס"ד וצרף לכאן.